

Komparativ analyse av konsesjonsprosesser: Kvantitativ sammenligning av tidsforbruk ved konsesjonsprosesser for fornybar og fossil energi

Åge Rasmussen og Jørgen Hveem
Norconsult AS

Revisjon:	Dato:	Forfatter:	Kontrollert av:	Godkjent av:
0 – Utgitt for kommentarer	13/12-2009	Å. Rasmussen	J. Hveem	
1- Endelig utgivelse	10/01-2010	Å.Rasmussen	J. Hveem	E. Daldorff

Innholdsfortegnelse

Figurliste.....	3
1 Innledning.....	4
2 Sammenligning av konsesjonssystemet for landbasert og offshore industri.....	4
2.1 Landbasert energiproduksjon og -transport	4
2.2 Petroleumsvirksomhet.....	7
2.2.1 PUD/PAD	9
2.3 Diskusjon Lovverk.....	11
3 Vindkraft	12
3.1 Bessakerfjellet.....	12
3.2 Lista	13
4 Vannkraft.....	14
5 Nett.....	16
6 Tiltak innen Petroleumssektoren.....	17
6.1 Ormen Lange	18
6.2 Goliat	20
7 Sammendrag av tidsforbruk	22
8 Konklusjon Og Diskusjon	23
9 Referanser.....	24

FIGURLISTE

Figur 1.	Konsesjonsprosessen for vindkraft og nettanlegg.....	6
Figur 2.	Konsesjonsprosessen for Vannkraftanlegg Som krever melding og KU etter PBL.	6
Figur 3.	Grafisk framstilling av prosessen rundt utarbeidelsen av den helhetlige forvaltningsplanen for Barentshavet /5/.....	8
Figur 4.	Myndighetsprosesser etter tildelt utvinningstillatelse fram imot PUD/PAD vedtak.	11
Figur 5.	Konsesjonsprosessen Bessakerfjellet vindmøllepark.....	13
Figur 6.	Konsesjonsprosessen Lista vindkraftverk.....	14
Figur 7.	Konsesjonsprosessen Øvre Otta.....	15
Figur 8.	Sauda.....	15
Figur 9.	Eiriksdalen	16
Figur 10.	Nett Ørskog - Fardal	17
Figur 11.	Nett Sima Samnanger	17
Figur 12.	Konsesjonsprosessen Ormen Lange	19
Figur 13.	Konsesjonsprosessen Goliat	21

1 INNLEDNING

Konsesjonsprosessen for tiltak innen energiproduksjon og overføring på land er svært tidkrevende, og utgjør dermed en stor økonomisk byrde og risiko for søker. Den tilsvarende konsesjonsprosessen for petroleumsindustrien er todelt, hvor avgjørelsen om å bygge ut et område avgjøres i en offentlig prosess, mens detaljene om den enkelte utbygning omsøkes av den enkelte tiltakshaver. Den prosessen tiltakshaver må gjennom går vesentlig raskere for petroleumstiltak, med relativt sett lav økonomisk risiko som følge av lang behandlingstid, og lav risiko for at tiltaket ikke vil tillates i noen form.

Ved denne studien er det forsøkt å tallfeste forskjellene i tidsforbruk mellom de to sektorene. Dette er gjort ved å undersøke faktisk tidsbruk for en rekke omsøkte tiltak innen begge kategorier. Basert på det tilgjengelige tallmaterialet er det videre forsøkt å dele inn tidsbruken i tid benyttet av forvaltningen, og tid benyttet av søker. Dette gjelder utelukkende for de landbaserte prosjektene, da det ligger i petroleumslovgivningens forskrift at tiltakshavers og myndigheters arbeid i størst mulig grad skal utføres i parallell slik at normal prosjektframdrift ikke blir forhindret.

Det er stor spredning når det gjelder behandlingstiden av de undersøkte landbaserte tiltakene. Behandlingstiden varierer avhengig av et tiltaks konfliktnivå og medieoppmerksomhet. Av denne grunn er det kartlagt sju landbaserte tiltak, mot kun to offshoretiltak. Like fullt antas tallene å være representative da behandlingstiden for offshoretiltakene er funnet å være i tråd med de retningslinjer som ligger til grunn i "OD's PUD/PAD veiledning/10/" og det generelle lovverket. Videre er tallene som fremkommer ved undersøkelse av de landbaserte tiltakene representative da de utgjør en stor andel av denne type tiltak gjennomført de siste årene. Det fremheves likevel at konsesjonsprosessene er meget forskjellige, og at tidsforbruket i de to kategoriene dermed ikke er direkte sammenlignbart.

Gjennomsnittlig tidsforbruk fra innsendt melding til mottatt endelig konsesjon (inklusive eventuelle klager) for landbasert energiproduksjon og distribusjon er 6,4 år. Medianverdien for de undersøkte tiltakene er 4,3 år. Til sammenligning er gjennomsnittlig behandlingstid for PUD/PAD for Ormen Lange og Goliat 1,8 år. Hovedårsaken til den store forskjellen ligger i utforming av lovgivningen for de forskjellige sektorene. For offshoresektoren er det gjennomført en omfattende konsekvensutredning før tildeling av lete og uvinninglisens, dermed er en tillatelse til utvinning allerede gitt, og det er utbygningssløsningen som må behandles. For landbaserte tiltak er konsesjonsprosessen i større grad et spørsmål om et tiltak skal tillates eller ikke.

2 SAMMENLIGNING AV KONSESJONSSYSTEMET FOR LANDBASERT OG OFFSHORE INDUSTRI

2.1 Landbasert energiproduksjon og -transport

Hvor petroleumslovgivningen med tilførende forskrifter i hovedsak dekker de fleste aspekter av utbygging offshore, dekkes landbasert energiproduksjon og transport av en rekke lover og forskrifter avhengig av tiltakets art og størrelse. Følgende lovgivning er relevant for tiltak vurdert i denne studien:

- Energiloven
- Energilovforskriften
- Vannressursloven
- Vassdragsreguleringsloven
- Plan- og bygningsloven (Forskrift om Konsekvensutredninger)
- Industrikonsesjonsloven
- Oreigningsloven

Konsesjonsprosessen for landbasert energiproduksjon og overføring avhenger av tiltakets type (Vind, vann, nett osv) og tiltakets størrelse. For tiltak innen nett og vindkraft søkes konsesjon etter Energiloven. Vannkraftanlegg deles inn i en rekke kategorier avhengig av en utbyggings omfang og potensiell kraftproduksjon. Vannkraftanlegg som gir mer enn 40 GWh økt energiproduksjon behandles etter reglene i Plan- og bygningsloven (PBL) om melding og Konsekvensutredning (KU). Det samme gjelder oppdemning der ny eller supplerende mengde oppdemmet vann overstiger 10 millioner m³.

Alle tiltak omhandlet i denne rapporten er av en slik størrelse og karakter at de er blitt behandlet både i henhold til gjeldende lovgivning for tiltaket (Energiloven eller Vannressursloven), og etter Forskrift om konsekvensutredning i PBL. Dermed vil alle landbaserte tiltak beskrevet i denne rapporten gå gjennom de samme innledende trinn:

- Melding (tidligere forhåndsmelding) til NVE. Dette dokumentet har ingen offisiell mal, men skal beskrive tiltaket i den grad det er definert på dette tidspunktet. Videre skal en melding gi et forslag til utredningsprogram.
- ← Utredningsprogram fastsettes av NVE
- Konsekvensutredning overleveres NVE. Konsekvensutredning kan overleveres som et selvstendig dokument eller som en del av Konsesjonssøknaden.
- ← Eventuelle tilleggsutredninger

For nett og vindkraft har NVE myndighet til å gi konsesjon:

- ← Vedtak om anleggskonsesjon fra NVE
- Vedtak kan påklages til OED
- ← OED har endelig konsesjonsmyndighet

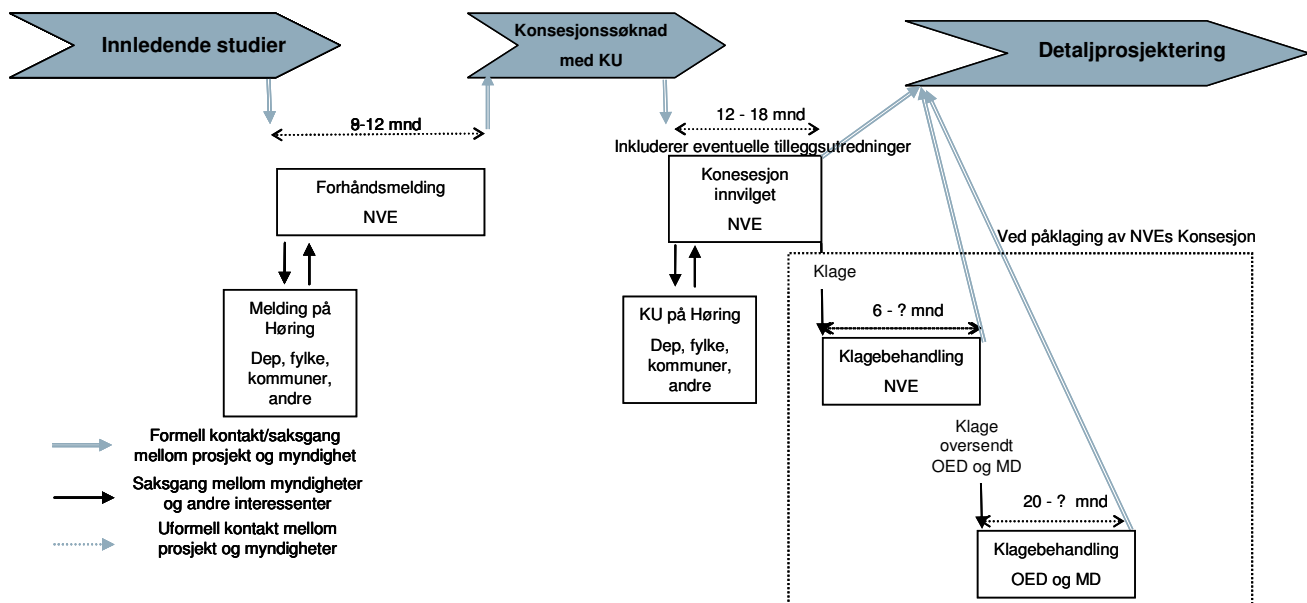
For vannkraftssaker > 40 GWh vil konsesjonsmyndighet avhenge av utbygningens størrelse og konfliktnivå. Dermed gjelder følgende trinn:

- ← Innstilling fra NVE til OED
- ← Vedtak om anleggskonsesjon fra OED, eller innstilling til Regjeringen, alternativt innstilling til Stortinget
- ← Vedtak fra Kongen i statsråd, eller vedtak i Stortinget.

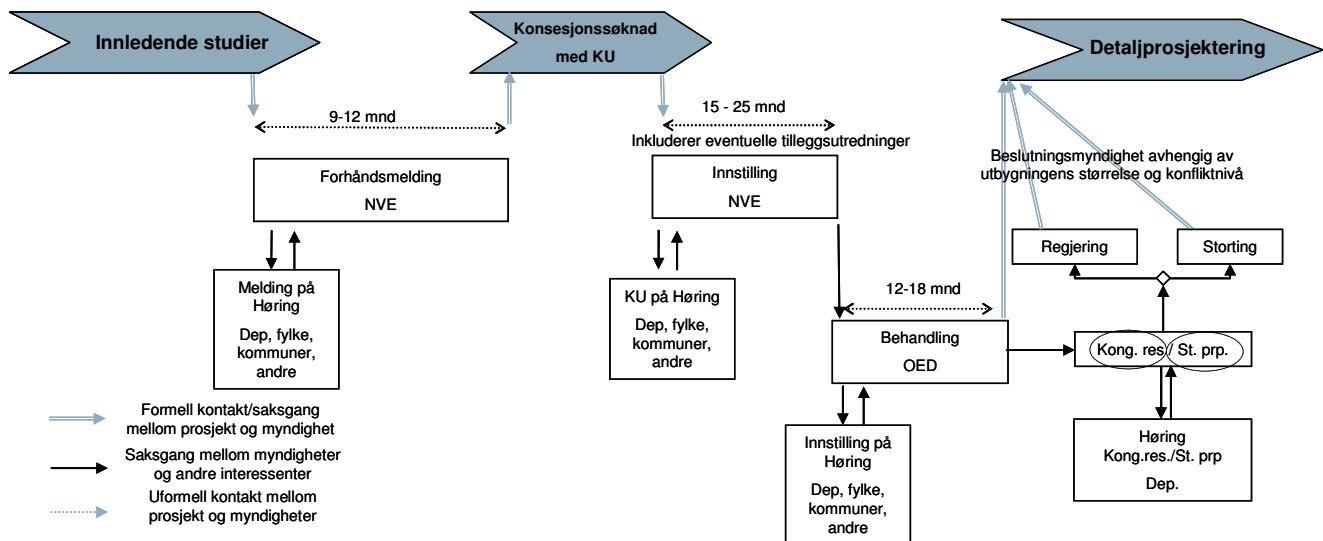
Spørsmålet om foreleggelse for Stortinget er omtalt i Vassdragsreguleringsloven § 2, 2. ledd der det heter: "Vil en vassdragsregulering øke vannkraften i vassdraget med minst 20000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal saken forelegges for Stortinget før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig". Ut fra ordlyden synes det som om spørsmålet om foreleggelse er gjenstand for politisk skjønn, men dette skjønnet kan være begrenset av en mer eller mindre fast praksis.

Eksakt hvilken innstans som vil gjøre det endelige vedtaket i enhver sak vil variere avhengig av sakens størrelse og konfliktnivå. Som et eksempel på dette måtte Lista Vindpark avgjøres ved vedtak i Miljøverndepartementet (MD) og Olje- og Energidepartementet (OED). Bessakerfjellet vindpark ble derimot avgjort ved et vedtak om anleggskonsesjon fra NVE. Begge tiltak var av samme type og innenfor samme kategori. På tross av dette måtte Lista avgjøres på et høyere nivå pga klagesaken. I sammenheng med de tiltak vurdert i tilknytning til denne rapporten, har NVE myndighet til å vedta eller avslå anleggskonsesjoner for nett, vindkraft. I praksis viser det seg at sakens offentlige profil ofte er viktigere en utbygningens størrelse når det gjelder endelig avgjørelsesmyndighet og tidsbruk for å komme fram til et vedtak. All informasjon om saksgang og lovgivning er tilgjengelig på NVE sine sider /1/

Figur 1 og Figur 2 gir en grafisk oversikt over konsesjonsprosessene for de forskjellige tiltakene. Ved grafikken forsøkes det også å fremheves i hvor liten grad konsesjonsprosessene er lagt opp til å kunne utføres i parallell mellom tiltakshaver og myndigheter.

Figur 1. Konsesjonsprosessen for vindkraft og nettanlegg.

Figur 2. Konsesjonsprosessen for vannkraftanlegg Som krever melding og KU etter PBL.

Tidligere ble en hver sak behandlet i parallell av NVE etter for eksempel Energiloven og av den relevante kommune etter Plan og bygningsloven. Igjen kan Lista benyttes som eksempel.

Behandling etter energiloven:

- Vedtak NVE
- 17 Klager

- NVE behandler saken igjen og opprettholder sitt vedtak. Klager oversendt OED
- Vedtak OED

Behandling etter Plan og Bygningsloven:

- Søknad om dispensasjon fra krav om utarbeidelse av reguleringsplan
- Dispensasjon avslått
- Oppstart planarbeid Farsund kommune
- Reguleringsplan til offentlig ettersyn
- Innsigelser (fra Fylkeslandbruksstyret, Fylkesmannen og Fylkeskommunen)
- Vedtak reguleringsplan Farsund kommune, klager oversendt MD
- Vedtak MD

Som man kan se har behandling etter Plan og Bygningslov vært like omfattende som behandling etter Energiloven.

Plan og bygningsloven ble endret med virkning fra den 1/7-09. Målsetningen var å sikre en mer effektiv saksbehandling for energianlegg, samt redusere dobbeltbehandling ved forskjellige instanser. Etter lovendringen kan ikke kommunen kreve at utbygger skal utarbeide reguleringsplan.

Selv om tiltaket er unntatt fra reguleringsplikt, vil det fortsatt i mange tilfeller være nødvendig med kommunal planavklaring.

Etter loven skal alle kommuner ha en kommuneplan med arealdel. Hele Norge (med noen få unntak) er omfattet av arealplaner. Omtrent 80 pst av Norges areal er såkalte landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF-områder). Ved utbygging i et slikt område vil det være nødvendig at kommunen tilrettelegger for utbyggingen. Det kan skje ved dispensasjon, gjennom endring av arealplanen eller ved at kommunen vedtar en reguleringsplan for det konkrete tiltaket. Vilklårene for å gi dispensasjon vil alltid være oppfylt når det foreligger en endelig konsesjon etter energi- eller vassdragslovgivningen. Dersom det ikke er motstrid mellom utbyggingen og kommunens arealplan, vil det ikke være behov for noen nærmere tilrettelegging fra kommunens side.

Dersom kommunen ikke vil medvirke der det er nødvendig, er Olje- og energidepartementet i en ny spesialbestemmelse gitt mulighet til å vedta at en konsesjon skal ha virkning som statlig plan. En statlig arealplan går foran kommunale planer, og det vil i så fall ikke ha betydning om området er angitt som LNF-område i kommuneplanens arealdel.

For nettanlegg (unntatt distribusjonsnett som bygges i medhold av områdekonsesjon) er endringene enda mer vidtgående. Slik anlegg er unntatt fra behandling etter PBL. Det innebærer at når gyldig konsesjon foreligger, så kan konsesjonæren bygge anlegget. Det er ikke rettslig grunnlag for å iverksette prosess etter PBL for å behandle spørsmål om dispensasjon, endre arealplanen eller vedta reguleringsplan.

Dermed er forhåpningen at fremtidige forvaltningsvedtak vil gå raskere og vil utløse mindre forvaltningskostnader da store deler av dobbeltbehandlingen vil falle bort.

2.2 Petroleumsvirksomhet

Petroleumsvirksomheten på norsk sokkel reguleres av petroleumsloven /2/, hvor det slås fast at:

- Den norske stat har eiendomsrett til undersjøiske petroleumsforekomster og eksklusiv rett til ressursforvaltning (§ 1-1).
- Petroleumsressursene skal forvaltes i et langsiktig perspektiv slik at de kommer hele det norske samfunn til gode. Herunder skal ressursforvaltningen gi landet inntekter og bidra til å sikre velferd, sysselsetting og et bedre miljø og å styrke norsk næringsliv og industriell utvikling samtidig som det tas nødvendige hensyn til distriktspolitiske interesser og annen virksomhet (§ 1-2).

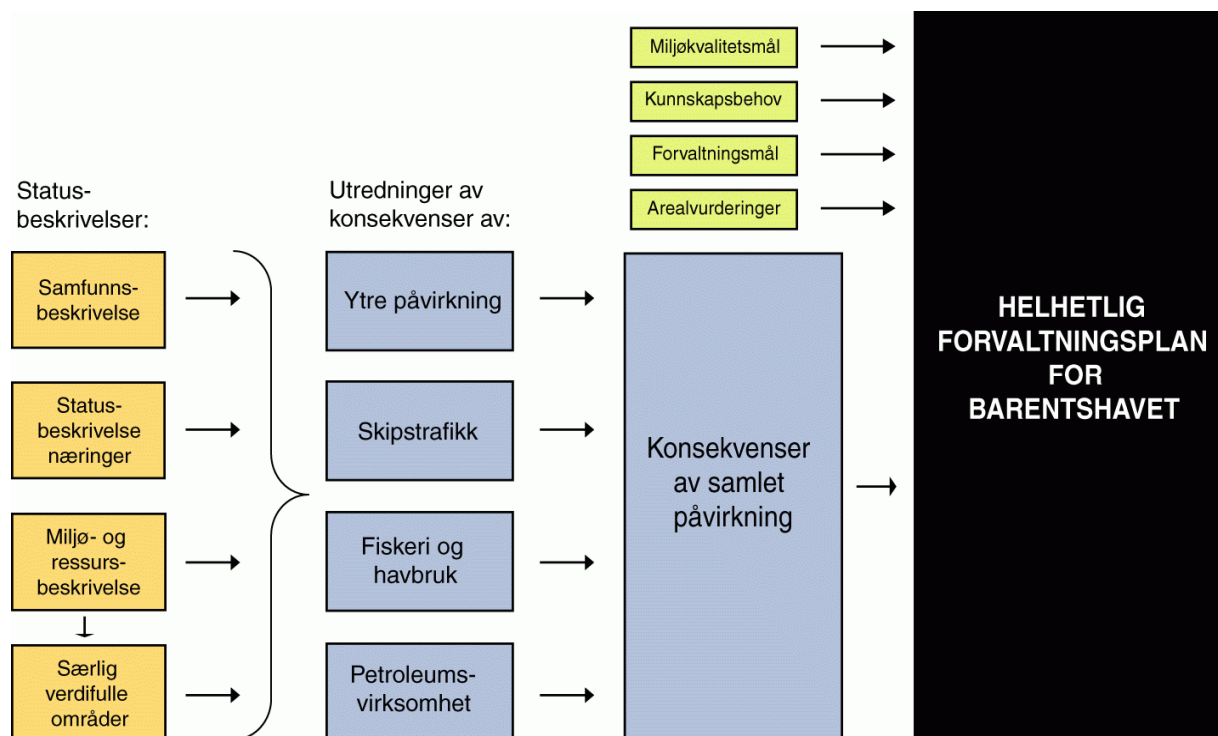
Forvaltningen av petroleumsressursene baserer seg blant annet på konsesjonssystemet, hvor tillatelser til å drive petroleumsvirksomhet til private aktører tildeles.

Olje- og energidepartementet skriver følgende om konsesjonssystemet /3/:

”Før det er aktuelt å tildele konsesjoner etter petroleumsloven, må det aktuelle området være åpnet for petroleumsvirksomhet. Dette innebærer at det har vært en prosess der en har tatt stilling til om det skal etableres petroleumsvirksomhet i det aktuelle området. I denne prosessen skal nærings- og miljømessige virkninger av petroleumsvirksomheten vurderes, og berørte myndigheter og interesseorganisasjoner skal gis mulighet til å uttale seg før endelig vedtak om åpning fattes.”

”Utvinningstillatelser blir i hovedsak tildelt gjennom konsesjonsrunder. Departementet utlyser det området som det kan søkes om utvinningstillatelse for.”

Stortinget har sluttet seg til et prinsipp om helhetlig forvaltning av havområdene gjennom behandlingen av havmiljømeldingen /4/. Her heter det at forvaltningen skal baseres på en økosystembasert tilnærming. Med dette utgangspunktet, startet Miljøverndepartementet arbeidet med den første forvaltningsplanen i 2002.

Figur 3. Grafisk framstilling av prosessen rundt utarbeidelsen av den helhetlige forvaltningsplanen for Barentshavet /5/

Basert på en flerfaglig behandling, en offentlig prosess med muligheter for innspill underveis, offentlige høringer og folkemøter, samt en politisk behandling er det til nå utarbeidet to slike forvaltningsplaner:

- Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, St.meld. nr. 8 (2005-2006) /6/.
- Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet, St.meld. nr. 37 (2008-2009) /7/

Prosesen for å utarbeide den helhetlige forvaltningsplanen for Barentshavet er vist i Figur 3. Prosessen startet med å utarbeide statusbeskrivelser for dagens situasjon som en referanseramme. Deretter ble det utarbeidet sektorvise konsekvensutredninger. Disse ble sammenstilt for å kunne vurdere den helhetlige

påvirkningen, og konsekvensen av denne. Basert på den helhetlige konsekvensutredningen og målsetningene for bl.a. miljø og forvaltning, ble den helhetlige forvaltningsplanen utarbeidet.

De helhetlige forvaltningsplanene vil danne utgangspunktet for den politiske behandlingen om å åpne nye områder for petroleumsvirksomhet. En endelig åpning vil måtte være gjenstand for godkjenning i Stortinget.

Om et område åpnes for petroleumsvirksomhet, kan det utdeles utvinningstillatelser der gjennom konsesjonsrundene.

I henhold til Petroleumsloven (§ 3-3) gir en utvinningstillatelse: ”enerett til undersøkelse, leteboring og utvinning av petroleumsforekomster på områder som omfattes av tillatelsen.” En utvinningstillatelse tildeles rettighetshavere gjennom konsesjonsrunder. Det er i dag to forskjellige typer konsesjonsrunder, årlige tildelinger i forhåndsdefinerte områder (modne områder) og ”nummererte” konsesjonsrunder (umodne områder). For eksempel er 21. konsesjonsrunde på norsk kontinentalsokkel satt i gang høsten 2009 /8/.

En nummerert konsesjonsrunde starter som regel med en invitasjon til oljeselskapene (nåværende rettighetshavere + prekvalifiserte selskaper) om å nominere blokker som de ønsker skal være del av konsesjonsrunden. Oljeselskapene står fritt til å nominere blokker i områder som er åpnet for petroleumsvirksomhet, unntatt forhåndsdefinerte områder, allerede konsesjonsbelagte områder eller områder som er unntatt i for eksempel forvaltningsplanene.

Basert på nomineringen fra oljeselskapene, innspill fra OD og andre offentlige aktører, vil Olje- og energidepartementet utarbeide en liste over blokker oljeselskapene kan søke om å få utvinningstillatelse på. Denne listen legges så ut til offentlig høring, før en endelig liste over tilgjengelige blokker lyses ut. OED vil videre tildele utvinningstillatelse til omsøkte blokker, enten til enkeltelskaper, eller til en gruppering av selskaper etter en vurdering av søknadene.

Hele prosessen fra invitasjon til nominering av blokker til tildeling av blokker vil for 21. konsesjonsrunde ta ca. 1,5 år.

Olje- og energiminister Terje Riis-Johansen sier /9/:

”Gjennom igangsettingen av 21. konsesjonsrunde ønsker jeg å gi industrien tilgang til attraktive områder som er mindre utforskede. Å gi industrien tilgang til umodne områder gjennom forutsigbare konsesjonsrunder er viktig for å opprettholde aktivitetsnivået på norsk sokkel samt sikre at norsk sokkel fortsatt er attraktiv. Disse områdene vil i fremtiden kunne føre til langsiktig verdiskaping og sysselsetting”

Tildelinger av utvinningstillatelser i forhåndsdefinerte områder følger en noe forenklet prosess, siden dette er modne områder i større grad knyttet opp mot eksisterende infrastruktur.

En utvinningstillatelse regulerer rettighetshavernes rettigheter og plikter overfor staten, og utfyller bestemmelsene i petroleumsloven. En utvinningstillatelse vil normalt medføre en plikt til å lete etter petroleumsforekomster i løpet av en initiell fase. Om denne arbeidsforpliktelsen oppfylles, kan rettighetshaverne kreve å beholde området, eller det kan leveres tilbake til staten.

Arealavgift betales for områder der oljeselskapet ikke har et tilfredsstillende høyt aktivitetsnivå.

Arealavgiften betales etter utløpet av leteperioden, til arealet leveres tilbake eller til det blir levert en plan for utvinning og drift (PUD).

2.2.1 PUD/PAD

Petroleumsloven (§4-1) sier:

”Utvinning av petroleum skal foregå på en slik måte at mest mulig av den petroleum som finnes i hver enkelt petroleumsforekomst, eller i flere petroleumsforekomster sammen, blir produsert. Utvinningen skal skje i samsvar med forsvarlige tekniske og sunne økonomiske prinsipper og slik at øding av petroleum eller reservoarenergi unngås.”

Plan for utbygging og drift av en petroleumsforekomst (PUD) er en plan som rettighetshaver må få godkjent før utbyggingen kan ta til, og skal i utgangspunktet redegjøre for det totale utbyggingskonseptet for en petroleumsforekomst. Planen skal inneholde en beskrivelse av den planlagte utbyggingen.

Plan for anlegg og drift av innretninger for transport og for utnyttelse av petroleum (PAD) utgjør en særskilt tillatelse til anlegg og drift – ofte beregnet på transport av petroleum. For å få en tillatelse til anlegg og drift, må selskapene søke om dette og fremlegge en PAD. PUD og PAD vil generelt følge samme saksbehandlingsprosesser, og vil ofte bli slått sammen.

PUD/PAD skal godkjennes av Stortinget, men for mindre utbygginger (2009, <10 mrd NOK) er godkjenningmyndigheten delegert til regjeringen.

På bakgrunn av forslag fra Oljeindustriens landsforening (OLF) har OED utarbeidet en veileder til PUD/PAD /10/.

I denne veilederen heter det:

”Hensikten med veiledningen er å gi råd om hvordan en PUD eller PAD kan utarbeides for å oppfylle myndighetenes krav, forklare saksbehandlingsprosesser og bidra til effektiv samhandling mellom rettighetshaver og myndigheter.”

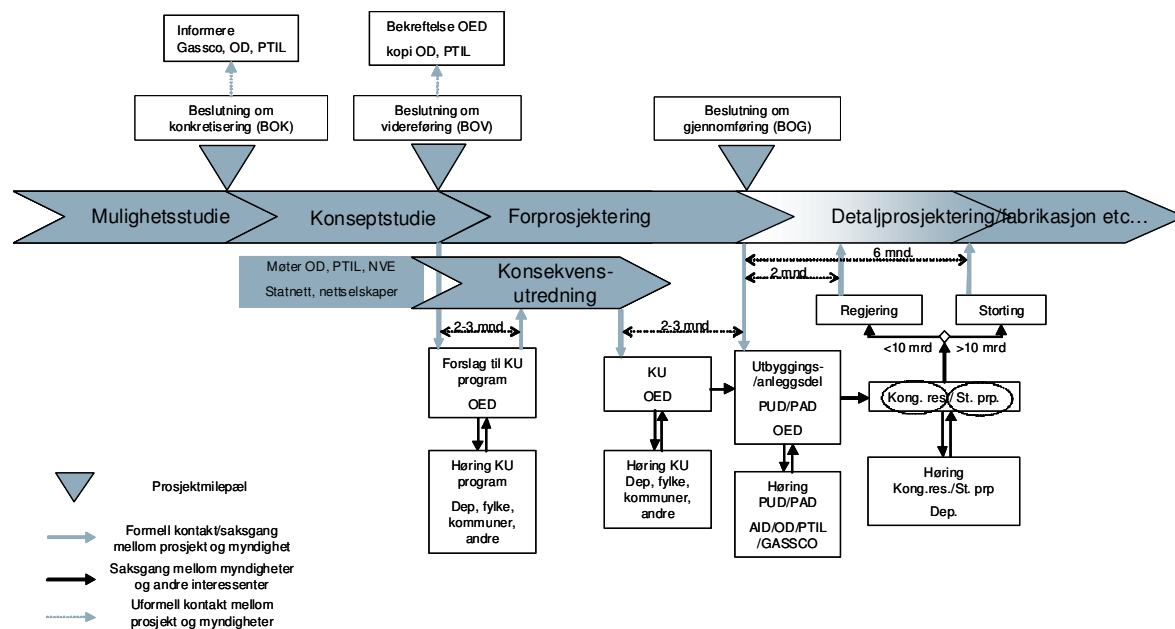
Videre står det:

”Myndighetenes oppfølging av beslutningsprosessen frem mot godkjenning av PUD eller PAD er i stor grad tilpasset industriens normale prosjektfremdrift. Myndighetenes tidlige innsikt i prosjektet vil kunne bidra til tidlig avklaring av problemstillinger og legge til rette for en kort sluttbehandling av den endelige planen.”

En normal prosjektfremdrift vil i oljeindustrien inneholde følgende prosjektfaser, med tilhørende milepæler:

- Mulighetsstudie - Beslutning om konkretisering (BOK)
- Konseptstudie - Beslutning om videreføring (BOV)
- Forprosjektering - Beslutning om gjennomføring (BOG)
- Detaljprosjektering

Allerede ved første milepæl, beslutning om konkretisering, blir oljeselskapene oppfordret til å informere myndighetene ved OD, Ptil, Gassco, Statnett og andre om sin beslutning. Videre oppfordres utbygger til å ha jevnlig møter gjennom konseptstudiefasen for å avklare videre fremdrift når det gjelder PUD/PAD.

Figur 4. Myndighetsprosesser etter tildelt utvinningstillatelse fram imot PUD/PAD vedtak.

PUD og PAD består av en utbyggings- eller anleggsdel og en konsekvensutredningsdel. Arbeidet frem mot en PUD/PAD er illustrert i Figur 4.

Prosessen vil for utbyggerens del starte med en beslutning om videreføring og utbygger forbereder et forslag til program for konsekvensutredning. Forslaget til KU program sendes til OED samtidig med en bekreftelse på BOV. Forslaget til program for KU behandles i OED, som også sender forslaget ut på høring. Parallelt med dette arbeidet, kan utbygger starte konsekvensutredningen og gå i gang med forprosjekteringen. Basert på mottatte høringsuttalelser og utbyggerens kommentarer til disse, vil OED fastsette et program for konsekvensutredningen. Myndighetenes behandlingstid og den offentlige høringen av forslaget til program vil typisk ta 2-3 måneder.

Utbygger ferdigstiller så konsekvensutredningen (i og med at arbeidet med konsekvensutredningen kan pågå i parallell, kan konsekvensutredningen mer eller mindre være ferdigstilt i det programmet har blitt fastsatt), og sender denne inn til OED for behandling.

I likhet med utredningsprogram for konsekvensutredning krever selve konsekvensutredningen også offentlig høring. Høringsfristen vil normalt være 6-12 uker, avhengig av kompleksiteten på utbyggingen. Det vil si at hele prosessen fra program legges frem, til konsekvensutredningen er godkjent, kan ta mer enn 6 måneder.

I hele denne perioden vil normalt forprosjekteringen pågå, og vil lede frem til en beslutning om gjennomføring. Ved dette tidspunktet sender utbygger inn PUD/PAD inkludert hele konsekvensutredningen.

OEDs behandling av PUD eller PAD vil normalt ta fra to til seks måneder, blant annet avhengig av om saken skal behandles av Stortinget. I denne perioden vil utbygger kunne starte detaljprosjekteringen, men i henhold til petroleumsloven (§4-2) ikke lenger inngå "vesentlige kontraktsmessige forpliktelser", altså forskuttere en godkjenning av PUD, med mindre departementet samtykker i dette. Dette ses på som en innskjerpelse av tidligere praksis, da det på dette tidspunkt var vanlig å inngå kontrakter på leveranser med lang leveringstid (long lead items - kompressorer, etc.)

OEDs saksframlegg vil finne sted ved kongelig resolusjon eller ved en stortingsproposisjon avhengig av investeringsrammen, og bli endelig godkjent enten av Kongen i statsråd eller Stortinget.

2.3 Diskusjon Lovverk

Som man kan se fra Kap 2.1 og 2.2 er det mange årsaker til at konsesjonsprosessene for de forskjellige typer tiltak vil bevege seg med forskjellig hastighet. Prosessen for petroleumstiltak vil totalt sett ikke være kortere enn prosessen på land, snarere tvert om, men de involverte selskapene vil oppleve en mye høyere grad av forutsigbarhet. Før åpning av områder og tildeling av lete- og utvinningslisenser har staten gjort omfattende vurderinger og kartlegginger, og definert at dette er et område hvor det er trygt og der man ønsker å drive petroleumsvirksomhet. Det finnes flere eksempler på at åpnede områder og blokker har blitt stengt for petroleumsvirksomhet etter innspill fra miljø- og fiskeriinteresser, men når prosessen har kommet så langt at et selskap blir tildelt en lete- og utvinningslisens, er det i henhold til veileder for PUD/PAD lagt opp til at den videre prosessen ikke skal medføre unødig forsinkelse i forhold til normal prosjektfremdrift.

Det er viktig å fremheve at myndighetenes tidlige involvering i prosjektet er et premiss for rask behandling av PUD/PAD. Myndighetene har dermed tidlig kunnet påvirke for å sikre en samfunnsøkonomisk optimal utbygging. Det finnes eksempler på at PUD/PAD prosesser har blitt avbrutt eller at selskapet har måttet evaluere alternative løsninger fordi selskapets løsning ikke var god nok for myndighetene, men det finnes ingen eksempler på generelle avslag på PUD/PAD.

Dermed står man over for en vesensforskjell mellom offshore og landbasert industri; offshoreindustriens investeringer er mer eller mindre garantert, med unntak av den arbeidsforpliktelse man påtar seg gjennom en lete og utvinningslisens. Med andre ord, selskapene er villig til å investere mange år med arbeid i letевirksomhet fordi de stoler på at myndighetene vil godkjenne utbyggingen dersom de har et drivverdig funn.

På den andre siden, ved landbasert energiproduksjon, vil man på det tidspunktet man investerer i planlegging og prosjektering, på ingen måte kunne være sikker på at myndighetene vil tillate tiltaket. Som eksempel på dette kan man se på både Sauda og Øvre Otta utbyggingene. Begge tiltak ble tillat utbygd, etter store politiske dragkamper, men begge ble også halvert i størrelse i forhold til opprinnelig omsøkt utbygning. Med andre ord, den landbaserte energiproduksjonen har ikke den samme forutsigbarhet som petroleumsvirksomheten.

Bakgrunnen for denne forskjellen i forutsigbarhet ligg primært i lovens intensjon. Intensjonen i petroleumslovgivningen kan oppsummeres i følgende setning: ”Petroleumsressursene skal forvaltes i et langsiktig perspektiv slik at de kommer hele det norske samfunn til gode. Herunder skal ressursforvaltningen gi landet inntekter og bidra til å sikre velferd, sysselsetting og et bedre miljø og å styrke norsk næringsliv og industriell utvikling...”

Intensjonen i Vannressursloven kan oppsummeres i følgende setning: ”Konsesjon kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt...”

Med andre ord; petroleumslovgivningen synes i større grad å legge til rette for utvinning av petroleumsressursene, mens intensjonen i Vannressursloven er å vurdere om det er samfunnsmessig tilrådelig å utnytte en vannressurs.

3 VINDKRAFT

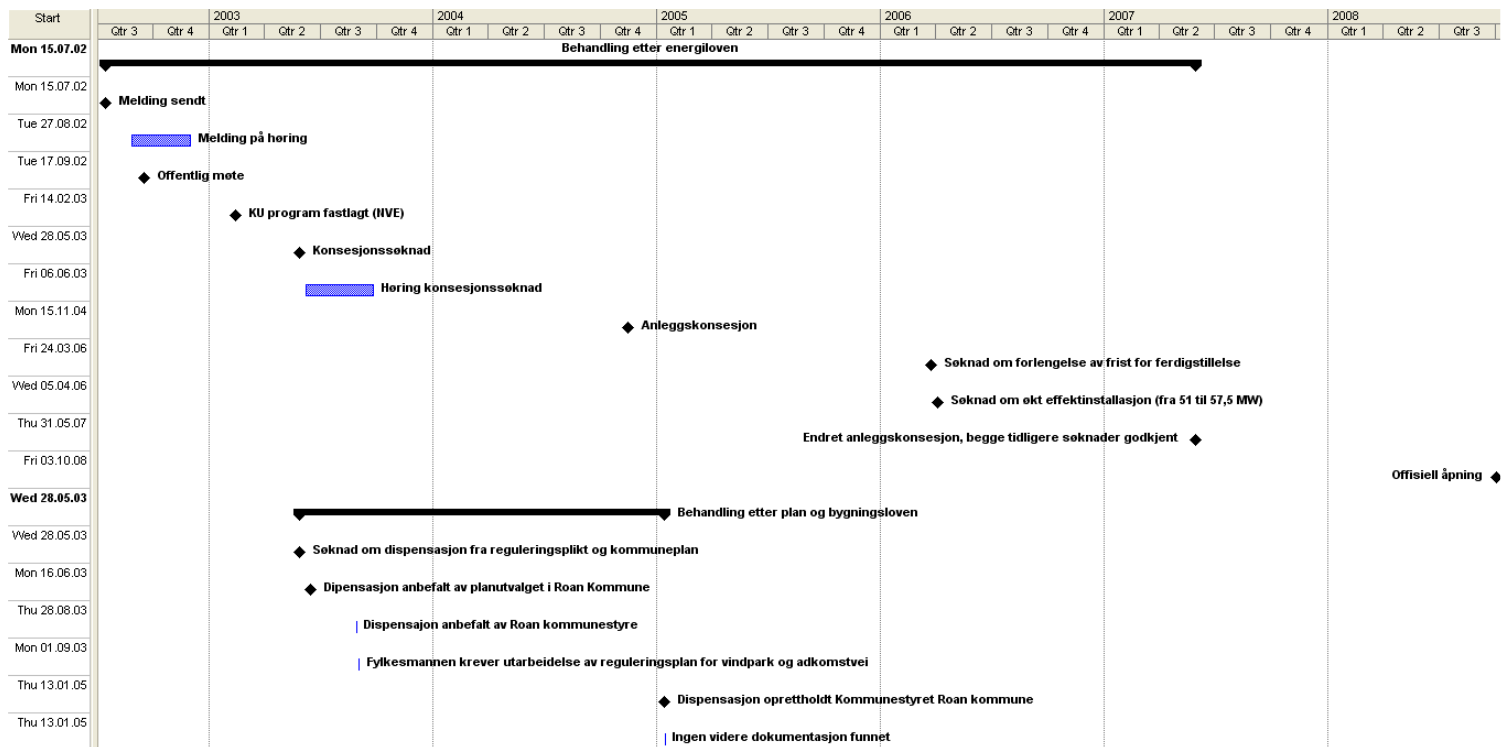
Vindkraft er en sentral del av Norges satsning på fornybar energi. Bondevik II regjeringens utalte mål var 3 TWh vindkraft innen 2010. Pr 2007 ble det produsert 892 GWh med vindkraft /11/, og den samlede installerte ytelsen er pr i dag ca 430 MW /12/. Det er mange årsaker til at dette målet ikke er nådd. Uansett hvilket mål man legger til grunn vil en alt for omfattende og lang behandlingsprosess være til hinder for å få på plass en omfattende utbygging av ny fornybar energi.

3.1 Bessakerfjellet

Bessakerfjellet vindpark ligger i Roan kommune i Sør Trøndelag og ble bygget og driftes av TrønderEnergi Kraft AS. Forhåndsmelding om utbygging av Bessakerfjellet ble sendt NVE den 15/7-2002.

Konsesjonsprosessen for Bessakerfjellet ble til slutt en vurdering av to forskjellige prosjekter opp mot hverandre da begge prosjektene konkurrerte om den samme linjekapasiteten. Norsk Hydro Energi ønsket å bygge ut Harbakfjellet i Åfjord kommune, men konsesjonssøknaden ble avvist da en utbygging av Bessakerfjellet ble vurdert å ha mindre negativ påvirkning på natur og miljø.

Figur 5 gir tidslinjen for konsesjonsprosessen og utbyggingen av Bessakerfjellet.

Figur 5. Konsesjonsprosessen Bessakerfjellet vindmøllepark

Bessakerfjellet kan brukes som et eksempel på hvor raskt det er mulig for forvaltningen å jobbe i denne type saker. Anleggskonsesjon ble gitt etter 2 år og fire måneder. Både kommune og fylkeskommune var positive til utbyggingen, samt at utbyggingen møtte lite motstand i lokalbefolkningen.

Bakgrunnen for at tidslinja for prosjektet strekker seg lengre enn de to årene nevnt over var primært basert på omstendigheter utenfor prosjektets kontroll. Hovedårsaken til prosjektets forlengede tidsbruk var leveransetid for vindturbinene. Første anleggskonsesjon for prosjektet (15/11-2004) inneholdt en klausul om ferdigstillelsesdato. Da turbinene viste seg å ikke kunne leveres slik at konsesjonsvilkårene ble overholdt måtte ny søknad sendes inn. Videre ble det søkt om utvidelse av opprinnelig installert effekt.

Data for Bessakerfjellet er hentet fra følgende kilder:

/13/ informasjonsbrosjyre fra TrønderEnergi:

<http://www.tronderenergi.no/uploads/dokumenter/PDF/nyhetsvedlegg/Bessaker%20vindmøllepark.pdf>

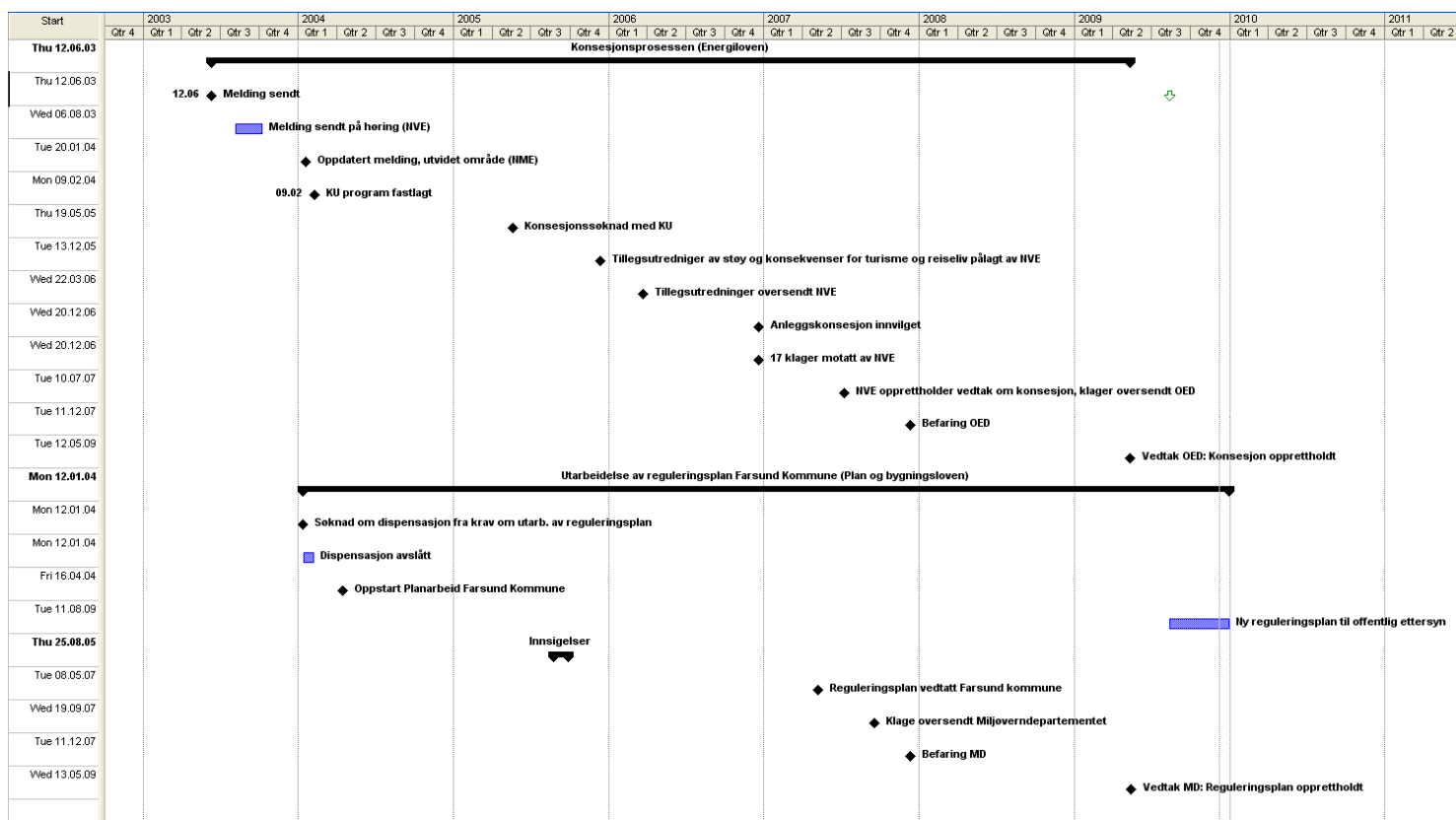
/14/ anleggskonsesjon fra NVE, NVE 200701183-4:

http://www.energimerking.no/FileArchive/308/200202995_81.pdf+bessakerfjellet+konsesjon&hl=no&gl=no

3.2 Lista

Bessakerfjellet er et eksempel på rask saksgang, lavt konfliktnivå og stor grad av velvilje overfor et prosjekt innad i lokalmiljøet og dermed kort behandlingstid. Lista derimot er i de fleste henseende et eksempel på det motsatte. Konsesjonssøknaden møtte stor motstand fra forskjellige grupper som hytteeiere, ornitologer, DNT osv. Anleggskonsesjonen ble anket til høyeste instans både etter Energiloven, til Olje og Energidepartementet (OED), og etter plan og bygningsloven til Miljøverndepartementet (MD).

Figur 6 gir en oversikt over saksgangen for Lista.

Figur 6. Konsesjonsprosessen Lista vindkraftverk

Etter tilfeller slik som Lista er ble Plan og bygningsloven endret med virkning fra den 1/7-09. Målsetningen var å sikre en mer effektiv saksbehandling for energianlegg, samt redusere dobbeltbehandling ved forskjellige innstanser (se Kapittel 2.1).

Ved innføring av disse endringene er forhåpningen at den mengde med dobbeltbehandling som ble utført ifm søknadsbehandlingen for Lista, ikke vil være nødvendig for framtidige anlegg.

Alle relevante data kan finnes i Miljøverndepartementets endelige vedtak /15/:

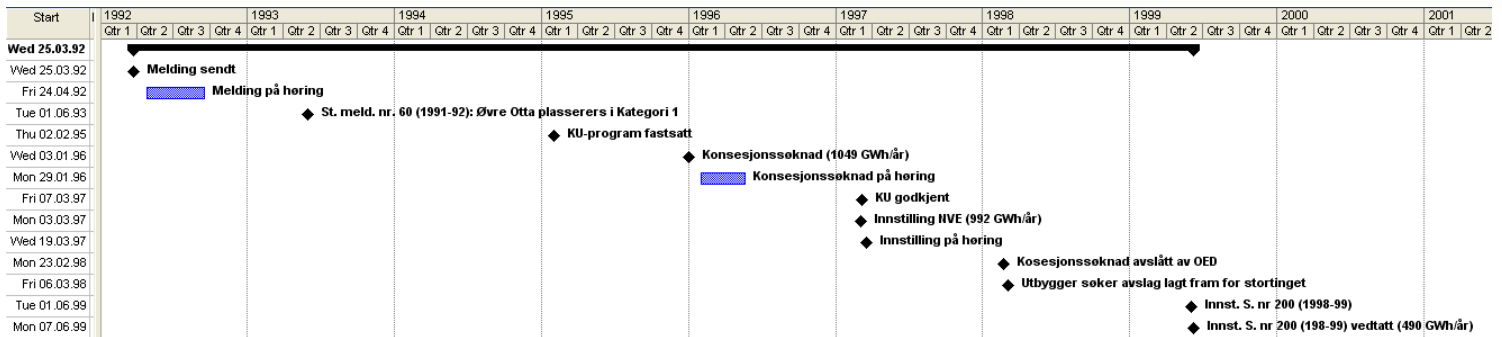
http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/tema/planlegging_plan-_og_bygningsloven/kommuneplanlegging/innsigelsessaker/2009/farsund-kommune---innsigelse-til-lista-v.html?id=561975

4 VANNKRAFT

Følgende tre vannkrafttiltak er vurdert i samband med denne rapporten, Øvre Otta, Sauda og Eiriksdalen. Av de tre kan to kategoriseres som store vannkraftutbygninger, Otta og Sauda, og ett kommer i kategorien mindre utbyggingen, Eiriksdalen.

Både Øvre Otta og Sauda utbyggingene ble opprinnelig omsøkt tidlig på 90 tallet. For begge kraftverk ble forhåndsmelding levert før vedtaket om samla plan ble fattet (1/6-93) og Saudautbyggingen ble noe redusert av denne grunn da deler av den omsøkte utbyggingen falt utenfor kategori 1 i samla plan /16/. Videre ble endelig vedtak for begge tiltak avgjort ved et kompromissvedtak i Stortinget hvor begge tiltak ble omtrentlig halvert i forhold til opprinnelig omsøkt utbygging.

Figur 7 til Figur 9 gir oversikt over saksgangen for de tre utbygningene:

Figur 7. Konesjonsprosessen Øvre Otta

Ytterligere info om Øvre Otta utbygningen finnes på:

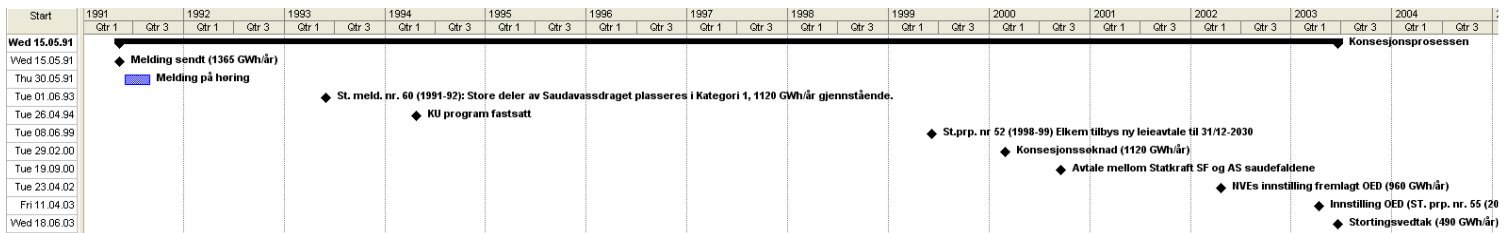
/17/ NVEs innstilling, 10/3-97

http://www.energimerking.org/modules/module_109/publisher_view_product.asp?iEntityId=2464

/18/ OEDs avslag på konsesjonssøknaden, vedtak den 23/2-98

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/dok/regpubl/stmeld/19971998/Stmeld-nr-50-1997-98-.html?id=191852>

/19/ Vedtak 490 GWh/år: Innst. S. nr. 200 (1998-99) <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/1998-1999/inns-199899-200/?lvl=0>

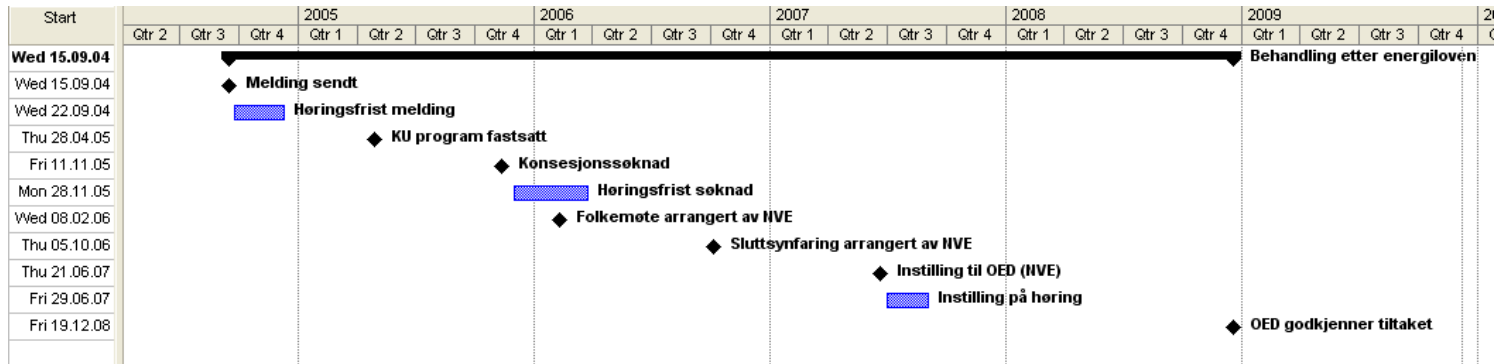
Figur 8. Sauda

Saudautbygningen kan vanskelig sammenlignes med andre utbygninger da en stor del av tidsbruken (ca 5 år) her gikk til behandling av hjemfallsretten og utarbeidelse av kommersielle avtaler om overtakelse mellom Elkem og Statkraft. Det var lite eller ingen registrert aktivitet i konsesjonssaken mellom 28/4-94 og 8/6-99. Like fullt er det interessant å sammenligne tidsbruken fra NVEs innstilling foreligger til saken er endelig behandlet.

Ytterligere info om Saundefaldene finnes i følgende kilder:

/20/ NVEs innstilling: <http://home.c2i.net/vernegruppa/vernegruppa/horing/NVE-innstilling-horing.htm>

/21/ St.prp. nr. 55 (2002-2003): <http://www.regjeringen.no/nn/dep/oed/Dokument/Proposisjonar-og-meldingar/Stortingsproposisjonar/20022003/Stprp-nr-55-2002-2003-.html?id=207719>

Figur 9. Eiriksdalen

Eiriksdalen var en mindre utbygning enn de to foregående, 110 GWh mot 490 GWh for både Øvre Otta og Sauda, og ble også ansett som en utvidelse av eksisterende utbygning av Høyangervassdraget i større grad enn det ble ansett som nyutbygging. Den største forskjellen mellom Eiriksdalen og de to andre var likevel mediernes og naturvernbevegelsens oppmerksomhet. Utbyggingen av Eiriksdalen kraftverk ble knapt nevnt i negative ordelagg i mediene. I den grad det ble nevnt ble det ansett som en miljømessig forbedring da vannstanden i Dalsdalen og Daleelva ville øke opp mot 70% av opprinnelig vannføring, noe som ansees som positivt for bestanden av laks og aure.

Ved sine ca 4,5 års behandlingstid ansees Eiriksdalen som et eksempel på hvor raskt det er mulig å behandle en større vannkraftutbygning innen den offentlige forvaltningen.

Ytterligere informasjon om Eiriksdalen finnes i følgende kilder,

/22/ Vilkår, NVE's innstilling og manøvreringsreglement:

<http://www.hoyanger.kommune.no/Modules/documentcategory.aspx?ObjectType=Category&Category.ID=1852>

/23/ Høyangerforedrag, Flugheim:

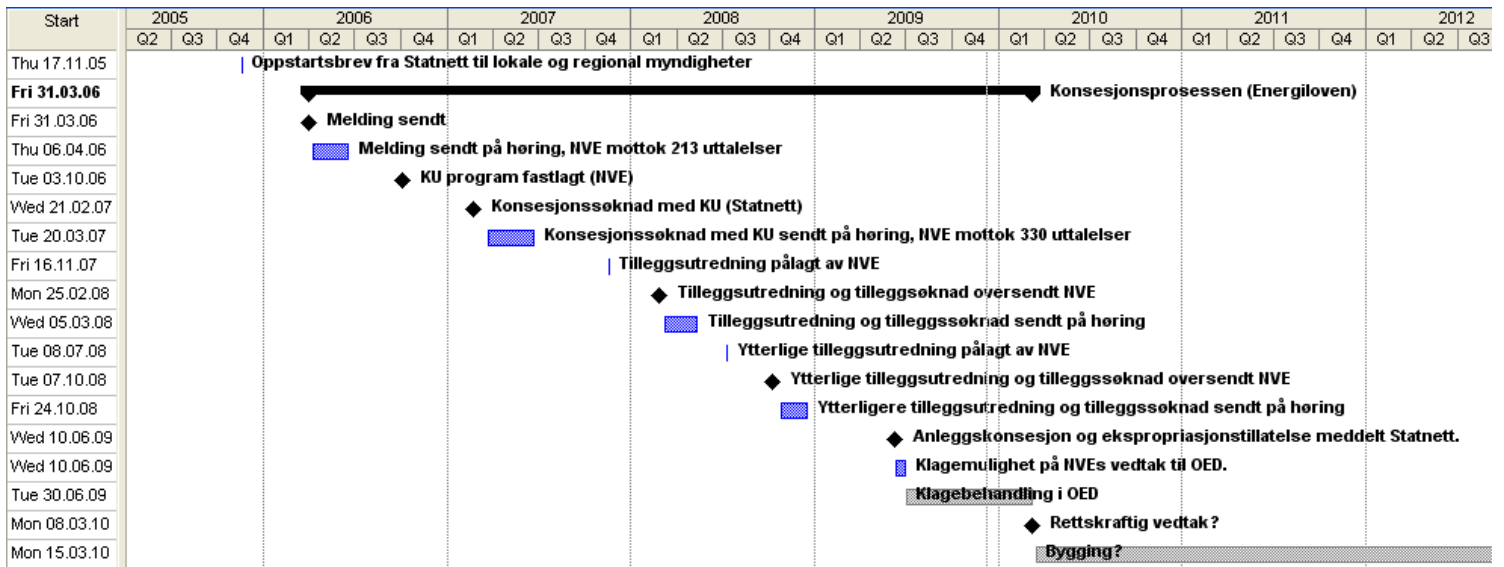
<http://dok.ebl-kompetanse.no/Foredrag/2008/VTF-vest/Flugheim.pdf>

5 NETT

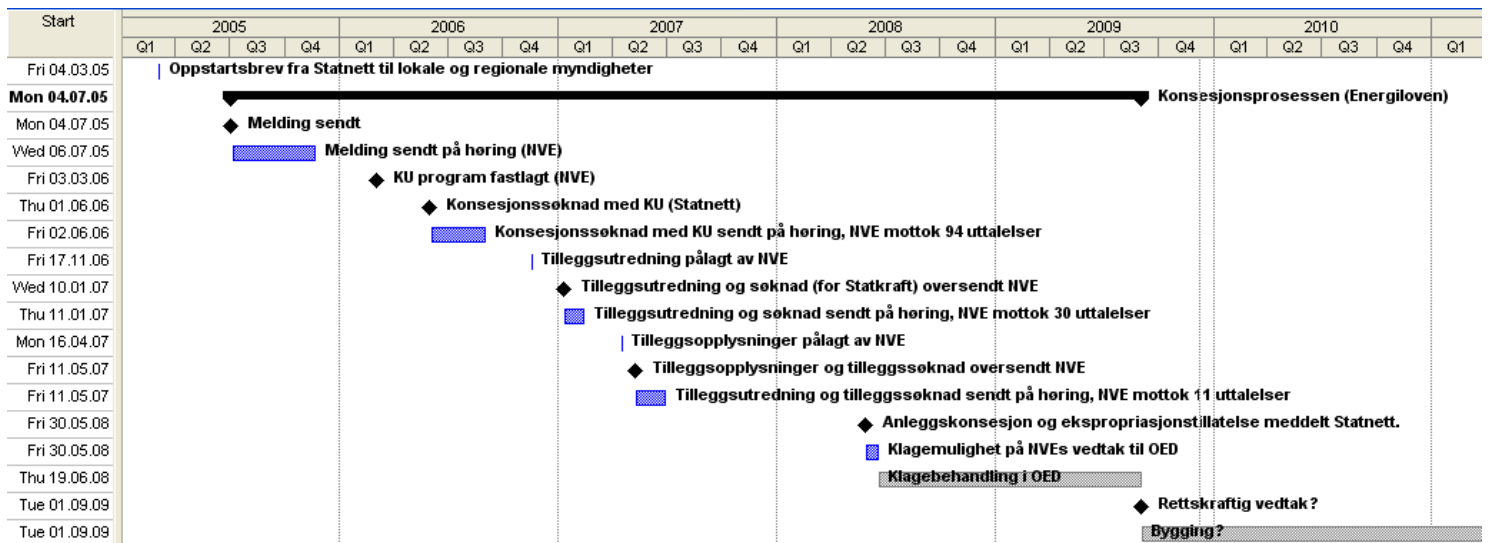
Følgende netttiltak er vurdert; Ørskog – Fardal og Sima – Samnanger.

Det er ikke mulig å trekke noen klare konklusjoner angående tidsforbruk fra disse to tiltakene da ingen er ferdigbehandlet pr i dag. Like fullt er den viktigste konklusjonen at netttiltak på ingen måte går noe raskere enn andre tiltak. Sett i lys av de mulige samfunnsøkonomiske konsekvensene av manglende nettkapasitet til f.eks midt-Norge burde vurdering av denne type tiltak fått en meget høy prioritering og en meget rask behandling. Dette ser ikke ut til å være tilfellet

Figur 10 og Figur 11 viser tidsforbruk på de to netttiltakene.

Figur 10. Nett Ørskog - Fardal

Figur 11. Nett Sima Samnanger

All informasjon om de to prosjektene er tilgjengelig på StatNetts sine sider
/24/: <http://www.statnett.no/no/Prosjekter/Orskog-Fardal/Dokumenter/>
/25/: <http://www.statnett.no/no/Prosjekter/Sima-Samnanger/Dokumenter/>

6 TILTAK INNEN PETROLEUMSSEKTOREN

To tiltak innen petroleumssektoren er vurdert i samband med denne rapporten; Ormen Lange og Goliat.

6.1 Ormen Lange

Allerede i 1985 slo petroleumsloven fast at en åpning av områder i den hensikt å senere dele ut produksjonslisenser måtte konsekvensutredes. I tråd med dette ble det satt i gang et prosjekt for å lage et utredningsprogram for konsekvensutredningen for Møre-bassenget. Utredningsprogrammet ble utviklet fastsatt i perioden 1987-1990, mens selve konsekvensutredningen og offentlige høringer ble gjennomført i perioden 1990-1993. Møre-bassenget ble deretter formelt åpnet i 1994, og produksjonslisenser ble utdelt i 15. konsesjonsrunde i 1994-1996.

I 1989 ble Ormen Lange identifisert som et mulig prospekt på geologiske kart, og i 15. konsesjonsrunde ble dette området tildelt, i februar 1996. Høsten 1997 ble prøveboring foretatt og Ormen Lange funnet ble påvist.

Feltutvikling på Ormen Lange ble satt i gang i januar 2000. Det ble utført 3 konsekvensutredninger for den totale utbyggingen, for landanlegget, for feltutbygging og ilandføring og for eksportgassledningen. Prosessen rundt konsekvensutredningene og PUD/PAD for Ormen Lange er illustrert i Figur 12.

Melding og forslag til program for konsekvensutredning for landanlegget ble levert høsten 2001, mens konsekvensutredningen ble godkjent våren 2003, en periode på ca. 1,5 år (en tilleggsutredning ble utført vinter 2003/2004).

Hele konsekvensutredningsprosessen for feltutbygging og ilandføring ble utført i løpet av første tre kvartaler i 2003, mens KU prosessen for transportsystemet ble utført i perioden fra fjerde kvartal 2002 til fjerde kvartal 2003.

PUD/PAD for Ormen Lange ble levert i desember 2003 og endelig godkjent i Stortinget april 2004, etter 4 måneders behandling i departement og storting.

Det totale tidsforbruk fra første melding og forslag til konsekvensutredning til PUD/PAD var godkjent ble til sammen 2,5 år.

Følgende data og referanser ligger til grunn for informasjon om Ormen Lange:

/26/ Ormen Lange til Møre: Juvelen fra havet skal til land, Tom K. Andersen

http://www.norskolje.museum.no/stream_file.asp?iEntityId=335

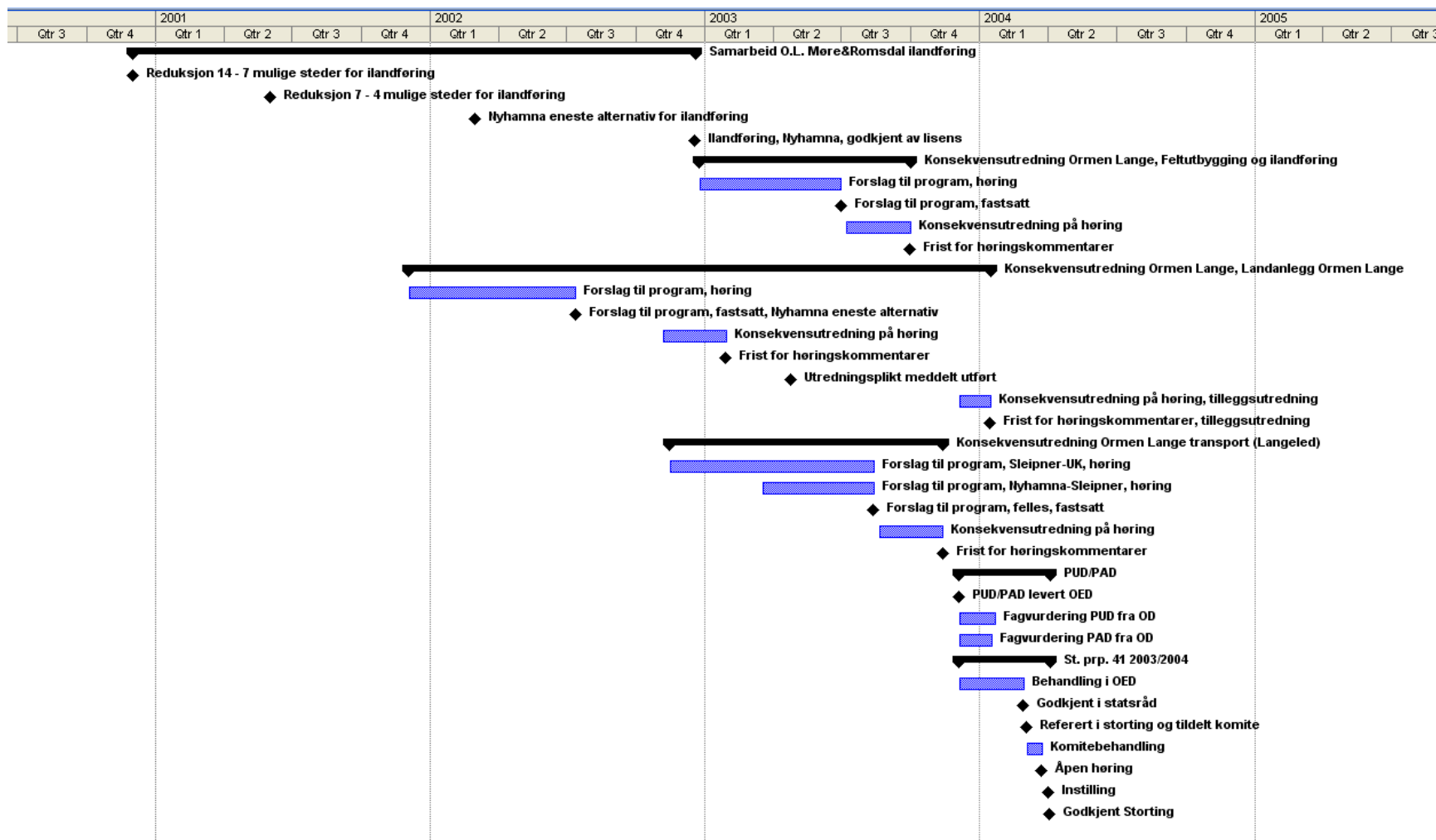
/27/ St.prp. nr. 41, (2003-2004), Utbygging og drift av Ormen Lange og anlegg og drift av Langeled m.v.

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=28786>

/28/ Faktasider, Oljedirektoratet

<http://www.npd.no/engelsk/cwi/pbl/en/index.htm>

/29/ Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet (forvaltningsplan)

Figur 12. Konesjonsprosessen Ormen Lange

6.2 Goliat

I Barentshavet har det vært en begrenset petroleumsvirksomhet siden 1980, da første letebrønn ble boret, og Snøhvit ble funnet allerede i 1981.

Barentshavet ble formelt åpnet i 1989 etter den første større utredningsprosessen etter petroleumsloven.

På grunn av lav interesse for videre leteaktivitet på 90-tallet, ble lisensrunden kalt Barentshavprosjektet satt i gang i 1995, med formål om å opprettholde en viss aktivitet i området. Regelverket ble tilpasset og særlige hensyn til den sårbare naturen og fiskeriinteresser ble lagt til grunn for utformingen av lisensrunden.

Goliatlisensen ble tildelt under Barentshavprosjektet i mai 1997. Prøveboring og påvisning av funn ble gjort høsten 2000.

Historikken rundt konsekvensutredning og PUD er beskrevet i Figur 13 under.

Forslag til KU program ble levert og sendt på høring 30. mars 2007 og programmet ble fastsatt 20 desember 2007. Konsekvensutredningen ble sendt på høring 7. november 2008, med høringsfrist 16. januar 2009.

PUD ble levert 18. februar 2009 og etter behandling i olje og energidepartementet godkjent i statsråd 8. mai 2009. Stortingsproposisjonen ble deretter behandlet i Stortinget og endelig godkjent 15. juni 2009.

Det totale tidsforbruk fra første melding og forslag til konsekvensutredning til PUD/PAD var godkjent ble til sammen 2,5 år, tilsvarende som Ormen Lange.

/30/ Barentshavprosjektet

<http://www.regjeringen.no/en/archive/Jaglands-Government/oed/237009/237010/barentshavprosjektet.html?id=237048>

/31/ St.prp. nr. 64, (2008-2009), Utbygging og drift av Goliat

<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=43499>

/32/ Faktasider, Oljedirektoratet

<http://www.npd.no/engelsk/cwi/pbl/en/index.htm>

/33/ Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (forvaltningsplan)

7 SAMMENDRAG AV TIDSFORBRUK

Tabellen under gir en sammenstilling av dokumentert tidsforbruk for de undersøkte tiltakene.

Landbaserte tiltak	Totalt tidsforbruk i år	Andel tidsbruk forvaltning %	Kommentar
			Kun den initielle konsesjonsprosessen er vurdert.
Bessakerfjellet	2.3	88	Tilleggssøknader og behandling av disse er holdt utenfor
Lista	5.9	78	
Øvre Otta	7.2	87	Tidsforbruk i fastsettelse av KU skyldes Stortingsbehandling av samla plan.
			Tidsforbruk i fastsettelse av KU skyldes Stortingsbehandling av samla plan.
Sauda	12.1	52	Mye ekstraordinær tidsbruk ifm investeringsbeslutning og overdragelse av konsesjonsrett fra Statkraft til AS Saudefaldene.
Eiriksdalen	4.3	87	
Ørskog Fardal	3.4	89	Ikke ferdigbehandlet
Sima Samnanger	4.2	94	Ikke ferdigbehandlet
Gjennomsnitt (ferdighandlede tiltak)	6.4	78.5	
Petroleumsrelaterte Tiltak			Behandling under OED er lagt opp til å utføres parallelt med utredningen i størst mulig grad. Dermed er andel tidsbruk forvaltning tatt ut.
Ormen Lange, feltutbygging	1.3		
Ormen Lange, Landanlegg	2.3		
Ormen Lange transport	1.4		
Goliat, feltutbygging	2.2		
Goliat Elektrifisering	0.6		Ikke ferdigbehandlet
Gjennomsnitt (ferdighandlede tiltak)	1.8		

Tabell 1 Sammenstilling av tidsforbruk for undersøkte tiltak

Tallene i andre kolonne (totalt tidsforbruk i år) kommer frem ved data for innsendt melding, og data for mottatt anleggskonsesjon. Tallene i tredje kolonne (Andel tidsbruk forvaltning %) tar utgangspunkt i de forskjellige milepæler underveis. Det er viktig å fremheve at tallene i denne kolonnen er forholdsvis forenklet ved at det er antatt at ingen aktiviteter utføres i parallell. Like fullt gir tallene en pekepinn på hvor det meste av tiden benyttes under en søknadsprosess.

Videre viser tabellen en meget stor forskjell i behandlingstid mellom de to sektorene.

8 KONKLUSJON OG DISKUSJON

Rapportens hovedkonklusjon ligger i tallene som er sammenfattet i Tabell 1; Gjennomsnittlig tidsforbruk fra innsendt melding til mottatt endelig anleggskonsesjon (inklusive eventuelle klager) for landbasert energiproduksjon og distribusjon er 6,4 år. Medianverdien for de undersøkte tiltakene er 4,3 år. Til sammenligning er gjennomsnittlig behandlingstid for PUD/PAD for Ormen Lange og Goliat 1,8 år.

Hovedårsaken til den store forskjellen i tidsforbruket mellom de to næringene ligger i utformingen av lovgivningen de forskjellige tiltakene må følge. For å illustrere dette poenget er det plukket to sitater fra hhv Petroleumsloven og Vannressursloven:

”Petroleumsressursene skal forvaltes i et langsiktig perspektiv slik at de kommer hele det norske samfunn til gode. Herunder skal ressursforvaltningen gi landet inntekter og bidra til å sikre velferd, sysselsetting og et bedre miljø og å styrke norsk næringsliv og industriell utvikling samtidig som det tas nødvendige hensyn til distriktpolitiske interesser og annen virksomhet (§ 1-2).”

”Konsesjon kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt...”

Med andre ligger den største forskjellen i prosessene i at en konsesjonsprosess på land skal ta stilling til om et tiltak skal tillates eller ikke, mens et petroleumsrelatert tiltak er vedtatt lenge før tiltaket kommer til en konsesjonsprosess. Vedtak om faktisk utnyttelse av petroleumsressursene er fattet ved åpning av området og tildeling av lete og utvinningslisens.

9 REFERANSER

- /1/ <http://www.nve.no/>
- /2/ lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet
- /3/ http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/tema/olje_og_gass/Konsesjonssystemet.html?id=449367
- /4/ St.meld. nr. 12 (2001–2002) Rent og rikt hav
- /5/ <http://npolar.no/barentshav/grafikk.html>
- /6/ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/regpubl/stmeld/20052006/stmeld-nr-8-2005-2006-.html?id=199809>
- /7/ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-37-2008-2009-.html?id=560159>
- /8/ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/aktuelt/nyheter/2009/21-konsesjonsrunde.html?id=583889>
- /9/ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/pressesenter/pressemeldinger/2009/starter-21-konsesjonsrunde.html?id=583885>
- /10/ http://npd.no/Global/Norsk/5%20-%20Regelverk/Tematiske%20veiledninger/PUD_og_PAD.pdf
- /11/ (<http://www.ssb.no/emner/10/08/10/elektrisitetaar/tab-2009-05-28-12.html>)
- /12/ (<http://www.vindkraft.no/Default.aspx?ID=148>).
- /13/ informasjonsbrosjyre fra TrønderEnergi:
<http://www.tronderenergi.no/uploads/dokumenter/PDF/nyhetsvedlegg/Bessaker%20vindmlllepark.pdf>
- /14/ anleggskonsesjon fra NVE, NVE 200701183-4:
http://www.energimerking.no/FileArchive/308/200202995_81.pdf+bessakerfjellet+konsesjon&hl=no&gl=no
- /15/ http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/tema/planlegging_plan_og_bygningsloven/kommuneplanlegging/innsigelsessaker/2009/farsund-kommune---innsigelse-til-lista-v.html?id=561975
- /16/ Samla Plan;
<http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500011967#Samlet%20plan%20for%20vassdrag>
- /17/ NVEs innstilling, 10/3-1997
http://www.energimerking.org/modules/module_109/publisher_view_product.asp?iEntityId=2464
- /18/ OEDs avslag på konsesjonssøknaden, vedtak den 23/2-1998
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/dok/regpubl/stmeld/19971998/Stmeld-nr-50-1997-98-.html?id=191852>
- /19/ Innst. S. nr. 200 (1998-99) <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/1998-1999/inns-199899-200/?lvl=0>

/20/ NVEs innstilling Sauda: <http://home.c2i.net/vernegruppa/vernegruppa/horing/NVE-innstilling-horing.htm>

/21/ St.prp. nr. 55 (2002-2003): <http://www.regjeringen.no/nn/dep/oed/Dokument/Proposisjonar-og-meldingar/Stortingsproposisjonar/20022003/Stprp-nr-55-2002-2003-.html?id=207719>

/22/ Vilkår, NVE's innstilling og manøvreringsreglement:
<http://www.hoyanger.kommune.no/Modules/documentcategory.aspx?ObjectType=Category&Category.ID=1852>

/23/ Høyangerforedrag, Flugheim:
<http://dok.ebl-kompetanse.no/Foredrag/2008/VTF-vest/Flugheim.pdf>

/24/:<http://www.statnett.no/no/Prosjekter/Orskog-Fardal/Dokumenter/>

/25/:<http://www.statnett.no/no/Prosjekter/Sima-Samnanger/Dokumenter/>

/26/ Ormen Lange til Møre: Juvelen fra havet skal til land, Tom K. Andersen
http://www.norskolje.museum.no/stream_file.asp?iEntityId=335

/27/ St.prp. nr. 41, (2003-2004), Utbygging og drift av Ormen Lange og anlegg og drift av Langeled m.v.
<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=28786>

/28/ Faktasider, Oljedirektoratet
<http://www.npd.no/engelsk/cwi/pbl/en/index.htm>

/29/ Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet (forvaltningsplan)

/30/ Barentshavprosjektet
<http://www.regjeringen.no/en/archive/Jaglands-Government/oed/237009/237010/barentshavprosjektet.html?id=237048>

/31/ St.prp. nr. 64, (2008-2009), Utbygging og drift av Goliat
<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=43499>

/32/ Faktasider, Oljedirektoratet, <http://www.npd.no/engelsk/cwi/pbl/en/index.htm>

/33/ Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (forvaltningsplan)